

MARGARITOS¹ IR FAUSTO MEILĖS TRAGEDIJA

OLA MIŠKE

*Visos aistros geros, kol jas valdome, visos blogos,
jeigu joms paklūstame.*
Žanas Žakas Ruso

UŽDUOTIS

1. Išanalizuokite sąvokų *aistra* ir *meilė* sinonimus: Semantinės ypatybės lentelėje prie įvardytos ypatybės (sinonimo) padėkite pliuso (+) ženklą, jei minima sąvoka šią ypatybę turi.
2. Apibendrinkite, koks pagrindinis sąvokų – *aistra*, *meilė* – skirtumas, kuri jų susijusi su moraline atsakomybe, dvasingumu, kuri su kūniškumu.

SĄVOKA	Trokšti užvaldyti kitą	Susižavėjimas, patosas	Dvasinė branda	Atsakomybės jautimas	Švelnumas	Geidulys	Gašlumas	Matyti tik privalumus	Matyti ir trūkumus	Pasitaikojimas	Meilumas	Rūpinimasis kitu	Troškimas	Noras	Kito saugojimas
Aistra , geisti															
Meilė , mylėti															

IŠVADOS

1. Naujasis Fausto pažinimas

TEKSTO SKAITYMO STRATEGIJA

Skaitydami Fausto monologą atkreipkite dėmesį į herojaus *išgyvenimus*, kuriuos atnešė naujasis pažinimas. Šį patyrimą vėliau reikės palyginti su ankstesniu epizodu ir apibendrinti.

Išsiveržęs iš niūraus, priplėkusio būsto, atjaunintas stebuklingo raganą eliksiyro, Faustas pradeda naują gyvenimą. Pamatęs grįžtančią iš bažnyčios dar beveik vaiką Margaritą, pareikalauja jos sau. Mefistofeliui lieka tik stebėtis Fausto įžūlumu ir skuba. Faustui malonu būti jaukiame, tvarkingame ir paprastame merginos pasaulyje, blaškytis tarp geismo ir saldaus malonumo, išgyventi aistrų sukeltą pavydo kančią.

¹ Senovės graikų kilmės vardas Margarita reiškia „perla“. Perlai simbolizuoja mergaitės nekaltumą, merginos atsidavimą ir ištikimybę, šeimos tvirtumą, motinos šventumą ir motinišką valdžią. Jie tarsi lydi moterį visą jos gyvenimą. Net ir Marijos altoriai siekiant pabrėžti motinišką šventumą puošiami perlais. Margaritos malonybinė vardo forma – **Gretchen**.

OLA MIŠKE

FAUSTAS

vienas

Kilnioji dvasia, tu davei, davei man viską,
Ko aš prašiau. Tu iš tiesų ne veltui
Akis į akį pasirodei iš liepsnos.
Tu atskleidei gamtos didingą grožį
Ir suteikei man galią juo gėrėtis.
Ne vien kaip svečias ja džiaugiuosi abejingas –
Tu leidai man į jos gelmes pažvelgti
Nelyg į širdį artimiausio draugo.
Tu man gyvų būtybių įvairovę
Parodydama, mokai mano brolius
Pažinti vėjuj, vandeny, brūzgynuos girių.
O kai audra miške braškėdama suūžia
Ir šimtametės pušys virsdamos kitų šakas
Ir išlaktius kamienus traiškydamos laužo,
Ir duslūs pokštelėjimai kalvom nugriaudi,
Tu paslepi mane saugioj oloj ir leidi

Pažvelgti man į savo vidų ir išvysti
Stebuklą paslaptinę gelmę.
Man prieš akis iškyla tyras mėnuo,
Ir jo švelnioj šviesoje išplaukia
Pirmykštės praeities būtybių šmėklos,
Sutramdančios minčių aistringą tėkmę.

O! Kaip tada jaučiu, kad tobulybės
Nelemta man pasiekti. Suteikdamas malonę,
Kuri padaro į dievus mus panašius,
Tu mums sykiu ir palydovą skyrei,
Kurio negalim išsilenkti – menką ir niekingą,
Kuris mus žemina prieš mus pačius,
Niekais paversdamas mums tavo duotą turtą.
Jisai įžiebia mumyse laukinę aistrą
Paskui kiekvieną grožio apraišką vaikytis.
Taip ir blaškais tarp geismo siekti malonumo
Ir malonumo vis iš naujo tenkinti geismą.

UŽDUOTYS IR KLAUSIMAI

1. Nusakykite Fausto išgyvenimus, atsiskleidžiančius jo monologe.
2. Šią naują Fausto patirtį palyginkite su epizodu apie Žemės Dvasią (*žr. į skyrių „Naktis“*). Kas pasikeitė, o kas pasitvirtino?
3. Apie ką – meilę ar aistrą – kalba Faustas monologo pabaigoje?
4. Ar įmanoma pasiekti kūniško pažinimo tobulybę, kuri leistų pasijusti dievybe? Suraskite citatą, pagrindžiančią požiūrį?
5. Vienu sakiniu apibendrinkite 1-4 klausimų atsakymus.

2. Margaritos ir Fausto santykiai Mefistofelio akimis

TEKSTO SKAITYMO STRATEGIJA

Skaitydami dialogą, atkreipkite dėmesį į remarką ir Mefistofelio žodžius: *kaip* demonas *atsiliepia* apie naująjį Fausto pažinimą bei jo santykius su Margarita bei jį užvaldžiusius jausmus.

Įeina MEFISTOFELIS

MEFISTOFELIS

Tik pažiūrėk, kaip atsiskyrėlis vienuolis
Vienatvėj mėgaujasi po egle šlapia!
Padykinėti kartais galima prapuolus,
Bet kiek gali trūnyt vienam kampe?

FAUSTAS

Galėtum susirast kokios veiklos,
Užuot mane sekiojęs visą laiką.

MEFISTOFELIS

Aš tik juokauju, nēr ko rietis nuolatos,
Nepyk, jei vėl kažkuo tau neįtaikau.
Netekus tokio atšiauraus atžagareivos
Nebūtų, po teisybei, ko gailėtis:
Tai to jam reikia, tai jau kito taikos,
Tai dar kažko pareikalauti teikias –
Pats velnias nebežino, kur jam dėtis.

FAUSTAS

Teisingai supratai. Aš nemanau,
Kad privalau už įkyrumą tau dėkoti.

MEFISTOFELIS

O žemės varganas sūnau!
Ką be manęs nuveiktų tavo protas?
Jau kuris laikas, regis, neslegia liga,
Įsivaizdavimų ir tariamybių kliedesys?
Ir ar ne mano pastangų dėka
Tave dar supa šitas žemės gaudesys?
Ko čia prie urvo tarp šlaitų uolėtų
Įsitaisei ir tūnai kaip pelėda?
Ko čia kaip rupūžė tarp akmenų trinės
Ir drėgnu kerpių oru maitinies?
Nesugalvoji, kaip geriau praleisti laiką!
Sunku išgairint kabineto tvaiką.

FAUSTAS

Jeigu žinotum, kokią jėgą svaigią
Šitie atokūs užkampiai man teikia,
Jei bent nujaust galėtum, tai turėtum
Būt šimteriopu velniu, kad nepavydėtum.

MEFISTOFELIS

Tiesiog antgamtiška palaima!
Nakties rasoje po kalnus laipiot,
Aplėbus žemės ir padangių pievas,
Įsivaizduoti, kad esi veik Dievas,
Besigėrįs šešių dienų darbais,
Ir tų darbų grožybėj išsiskleisti,
Visai užmiršus, kad esi tik žemės vaikas,
Kol pagaliau, dar svaigdamas dausom,
Krenti su savo nuojautom visom – niekinama mina
Geriau net nesakysiu, kur tai baigias.

FAUSTAS

Bjaurybe, tfu!

MEFISTOFELIS

Žinau, kad nesmagu,
Tai jūsų teisė mandagiai sakyti „tfu“.
Labiausiai drovią ausį žeidžia
Tai, ko drovioji siela geidžia.
Kiek nori apsimitinėk ir veidmainiauk,
Dėl to aš nesijaudinu per daug;
Vis tiek ateina laikas liautis;
Neverta taip nusivaryti,
Kad atsibustum vieną rytą
Siaubo ir įniršio pagautas.
Tačiau gana! Mieloji tavo Greta
Neranda vietos, jai trošku ir neramu,
Vien tavimi įsimylėjus kliedi,
Ir jei dar kuo gyva – tai laukimu.

Tu kaip upokšnis tirpstant sniegui
 Nesuvaldei geismų sraujos,
 Dabar aistra tavy atlėgo,
 Tačiau užliejo širdį jos.
 Užuo tūnojęs girioj susigūžęs
 Ir palaimingai slėpęs savo kailį,
 Turėtum lėkt pas naiviają draugužę
 Ir jai atlyginti už aklą meilę.
 Tu pabandyk įsivaizduot, kaip ji prie lango
 Skaičiuoja debesis, praplaukiančius pro šalį,
 Kurie taip pat lėtai kaip laikas slenka,
 Ir dienąnakt ramybės rast negali,

Tik tyliai dūsauja: „Jei būčiau aš paukštelė!“
 Tai liūdi, tai nušvinta paliūdėjus,
 Tai vėl, išsiraudojus iki soties,
 Nurimus bando sau nusišypsoti, –
 Ir visą laiką įsimylėjus.

FAUSTAS
 Žaltys! Žaltys!

MEFISTOFELIS
sau
 Užkibo! Tuo pasiraity!

UŽDUOTIS IR KLAUSIMAI

1. Kaip, Mefistofelio žodžiais tariant, pasikeitė Faustas?
2. Iš ko matome, kad velnias šaiposi iš Fausto? Suraskite citatą ir remarką², pagrindžiančias požiūri.
3. Kaip apie Margaritos ir Fausto išgyvenimus kalba Mefistofelis? Išrinkite jausmus ir elgesį nurodančius žodžių junginius ir surašykite į lenetelę ir duomenis apibendrinkite.

Fausto išgyvenimai	Margaritos išgyvenimai
IŠVADOS	

3. Fausto ir Margaritos santykių perspektyva

TEKSTO SKAITYMO STRATEGIJA

Skaitydami ištrauką atkreipkite dėmesį, *kaip* pats Faustas *vertina* Margaritą ir tolimesnius savo santykius su ja. *Ko daugiau* tarp herojų: *panašumų ar skirtumų?*

FAUSTAS
 Nutilk, prakeiktas! Dink man iš akių!
 Ir kad daugiau nė žodžio apie ją!
 Ar nematai, kad man ir taip sunku,
 Todėl nežadink pamišimo manyje!

MEFISTOFELIS
 O jai atrodo, kad pabėgai, metęs viską,
 Ir taip galvodama ji veik neklysta.

² Remarka [pranc. remarque] – dramos kūrinio autoriaus (kai kada režisieriaus) pastaba pjesės tekste TŽŽ, p. 422
 Nijolė Bartašiūnienė

FAUSTAS

Kur aš bebūčiau, aš su ja tebūnu,
Ir kiek betolčiau, ji tiktai artėja.
Aš jos pavydžiu netgi Kristaus kūnui,
Kurį jos lūpos švelniai palytėja.

MEFISTOFELIS

O taip! Net aš suvirpu prisiminęs
Anuodu elniu, besiganančiu rožynuos.

FAUSTAS

Dink, sąvadautojau!

MEFISTOFELIS

Man tavo pyktis juoką
Tesukelia: mergaitę ir berniuką
Sutvėręs Dievas visko pats pamokė
Ir net sukurti sąlygas netruko.
Gana blaškytis! Laikas eiti,
Juk į mielosios kamaraitę,
O ne į pražūtį skubi.

FAUSTAS

Ak, nepajėgsiu taip apsvaigti jos glėby,
Taip užsimiršti prie švelnios krūtinės,
Kad nebejausčiau, koks jos laukia prakeikimas.
Kas aš? Klajūnas be namų, gyva grėsmė,

Kuri tik nerimą ir kančią sėja,
Krioklys, kuris ką tik nugriebti spėja,
Į uolą bloškia ir nusviedžia pragarmėn.
O čia mergaitė – patikli, bejėgė
Mažoj trobelėj šlaituose kalnų,
Pilna naivių ketinimų švelnių,
Kurie jos mažą pasaulėlį teaprėpia.
O aš, matai, turiu išskleist savas galias,
Ir nėr tos galios, kuri prakeiksmą nutildys!
Aš privalau išjudinti uolas,
Paverst jas šipuliais, sumalt į smiltis!
Bet to dar maža – jos ramybė ir taika
Privalo virsti pragaro auka!
Nebegaliu ilgiau bijodamas kankintis!
Kam lemta būti, teįvyksta kuo greičiau!
Geidžiu ją kuo tvirčiau apsikabinti
Ir atsidurt su ja bedugnėje pačioj.

MEFISTOFELIS

O kad jau užsidegs, kad užsiplies!
Keliauk, kvaily, ir ją paguosk!
Kada galvelė nesumoja išeities,
Visur vaidenas siaubas pabaigos.
Be ryžto nėra ko sėkmės tikėtis,
Nors pats atrodai neblogai velnių priėdęs.
Niekas labiau nežeidžia mano skonio,
Kaip velnias, apniktas neryžtingumo ir dvejonių.

UŽDUOTIS IR KLAUSIMAI

1. Kodėl Faustas jaučia pamišimą, ką reiškia jo frazė „man ir taip sunku“?
2. Faustas kalba apie pavydą. Kas tai: nepasitikėjimas mylimąja, egoistinis jos kaip nuosavybės jautimas ar pagarba mylimajai, jos asmenybės vertinimas?
3. Kaip Faustas vertina Margaritą ir jos pasaulį? Kokią savo misiją gyvenime jis apibrėžia? Apibendrinkite: kokią perspektyvą turi jų santykiai.

Margarita ir jos pasaulis	Faustas	
	Santykių su Margarita perspektyva	Gyvenimo misijos supratimas
<i>IŠVADOS</i>		